

KÜRESELLEŞENLER YA DA KÜRESELLEŞTİRİLENLER EKSENİNDE KÜRESELLEŞMEYİ ANLAMAK

ÖZET: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, İktisadi Geliştirme Uluslararası İktisat Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Mehmet Karagül: “Küreselleşme hareketi, esasen Küre üzerinde her alanda yeknesaklık arz eden bir yapısal dönüşüm olmakla birlikte, görüldüğü alanlar itibariyle farklılıklar sergileyebilmektedir. Küreselleşmenin türlerini öncelikle yaşandığı alan itibariyle; iktisadi, siyasi, kültürel ve askeri alanlar şeklinde ayırma tabi tutmak mümkündür.

Merkezi ülkeler, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki etnik ve dini farklılıkları olan grupları demokratik haklarına sahip çıkmaları konusunda uyarırken, bir anlamda ayrışmalarına zemin hazırlamaktadırlar”

ABSTRACT: Prof. Mehmet Karagül , head of the department of Economics at the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Mehmet Akif Ersoy University, reports ‘Though Globalization movement is in fact a structural change which present uniformity in all sectors, it may differ regarding the sectors it is observed. It is possible to sort the types of globalization as economical, political, cultural and military according to the sectors it occurs.

While central countries advise the groups in the underdeveloped / developing countries which have racial and religious differences to claim the democratic rights, in a sense they trigger disintegration.’ (Translated by BURDİL)

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İİBF, İktisat Bölümü, İktisadi Geliştirme
Uluslararası İktisat Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Mehmet Karagül
mkaragul@mehmetakif.edu.tr

KÜRESELLEŞME

Eski Türkçe cihanşümül, yeni Türkçe küresel, İngilizce kökenli globalleşme olan ve son yıllarda Dünya'nın aldığı yeni yapıyı anlatmaya çalışan bu kavramlar, günümüzde çok sık kullanılmasına rağmen, bu olgunun toplum tarafından hakkıyla anlaşıldığını söyleyebilmek oldukça zordur.

Dünyada her varlığın, düşüncenin ve olayın, mutlaka değişik tonlarda müspet ve menfi yönlerinin bulunduğu bir gerçektir. Dolayısıyla hiçbir olgunun mutlak doğru ve yanlışlardan oluşması mümkün değildir. Bu nedenle, üzerinde çok yönlü tartışmalar yapılan, küreselleşmeyi de aynı doğrultuda değerlendirmek zorundayız.

Küreselleşme karşıtı olmak ya da savunmak bir yana, küreselleşme sürecini bütün boyutlarıyla iyi tahlil ederek, olumsuzluklarına karşı önlem alırken, fırsatlarını değerlendirebilmek için hazırlıklı olunması gerektiği kanaatindeyiz.

KÜRESELLEŞMENİN TARAFRLARI

Küreselleşme süreci esasen yansız bir kavram olup genel anlamda; küre üzerindeki her türlü iletişim ve ulaşım imkânlarının artması, buna bağlı mal, hizmet ve finansal sermayenin hareketliliğinin çoğalması, üretim ve tüketim kalıplarının benzeşmesi ile kültürel etkileşimin yoğunlaşması şeklinde homojen bir yapıyı öngörmektedir. Bu anlamda "Dünya küreselleşiyor" ya da "Küreselleşiyoruz" ifadelerinde Dünyadaki bütün insanlığın aynı ölçüde ve etkinlikte küreselleşme eyleminde rol aldığı ya da etkilendiği vurgusu bulunmaktadır. Ancak küreselleşme hakkındaki söz konusu bu ve benzeri bütün pozitif söylemlere rağmen, gerçeğin bu hali yansıtmaması, bütün tartışmaların temelini teşkil etmektedir.

"Yoğun kütlelerin, hafif kütlelere doğru hareket etmesi ya da onu baskı altına alması" şeklindeki en basit fizik kuralının, sosyal bilimlerde de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Nasıl ki ortadan ikiye bölünmüş bir havuzda dolu olandan boş olana doğru bir basınç varsa ve ortadaki bölme/engel kaldırıl-

dığında doludan boşa doğru yoğun bir akım gerçekleşiyorsa, bugünkü dünyadaki küreselleşme hareketi de bundan pek farklı değildir.

Üretim miktarı, sermaye birimi, teknolojik birikim, kültürel derinlik ve askeri güç itibarıyla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden kat kat ileride olan gelişmiş ülkelerin sahip olduğu zenginlik, meselenin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda devletlerarasındaki sınırların, Neo-liberal politikalarla kaldırılması ya da gevşetilmesi, gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ülkelere doğru yoğun bir mal, hizmet, sermaye, kültür ve siyasi değerlerin yönelmesine yol açmaktadır.

Bu da netice itibarıyla, dünyadaki güçlü ülkelerin; kültürel, ekonomik, siyasi ve askeri etkinlik sahasını, kendi alanının dışına taşıyarak, Küre'nin geri kalanına yayılmasına neden olmaktadır. Böyle bir yapısal değişim, karşımıza etkinlik sahasını genişletenlerden oluşan küreselleşenler ve mevcut etkinlik sahasını daraltmak zorunda kalanların teşkil ettiği küreselleştirilenleri çıkarmaktadır.

KÜRESELLEŞMENİN YANSIMALARI

Bağımsızlığını ilan eden bir ülkenin en temel hakkı olan para basma yetkisi ve bu parayı egemenliğinin bir göstergesi olarak, sınırları içinde kullanması gerçeği ortada iken, aynı coğrafya üzerinde merkezi ülkelerin paralarının da işlem yapabilir olması, bu ülkelerle egemenliğin paylaşılması ve küreselleştirilmeye bir örnek değil de nedir?

Benzer şekilde her türlü teknolojik ve sanayi malını gelişmiş ülkelere ithal etmek zorunda olan ve buna karşılık sınırlı miktarda tarım ve ilkel sanayi mallarını ihraç eden bir ülkenin küreselleştiğini iddia edebilmek nedenli doğrudur?

Öte yandan yetersiz ihracatı nedeniyle karşılaştığı dış açığı telafi edebilmek için gelişmiş ülkelere borç alan ya da mevcut mülkiyet varlıklarını "özelleştirme" adı altında dışarıya satmak durumunda olan bir ülkenin küreselleştiğini iddia

edebilmek mümkün müdür?

Ayrıca kendi kültürel değerlerini merkezi ülkelerin hayat tarzı ve düşünce sistemiyle ikame eden, bu bağlamda giyim kuşam, tüketim alışkanlıkları, eğlence şekli hatta konuştuğu dilini dahi kısmen ya da tamamen merkezi küresel ülkelerin diliyle değiştiren bir ülkenin küreselleştiği söylenebilir mi?

"Uluslararası standartlar" söylemiyle kendi merkezi karar alma organlarında yine Merkezi ülkelerin istekleri doğrultusunda karar alan ya da almak zorunda kalan, hatta değişik görüntü ve söylemlerle toprakları üzerinde yabancı askeri güç bulunduran bir ülkenin küreselleşme sürecinde küreselleşenler arasında olduğunu savunabilmek ne kadar sağlıklı bir düşünce ürünüdür?

Görüldüğü üzere, yukarıdaki olaylara muhatap olan ülkelerin herhangi birinin, küreselleşme sürecinde küreselleşenler arasında yer aldığını söyleyebilmek mümkün değildir. Çünkü yukarıda zikredilen olaylara baktığımızda bir grup Merkezi ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel ve askeri alanlardaki mevcut etkinlik sahasını genişletmelerine karşılık, diğer ülkelerin daraltmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Dünyada sıkça yaşanan bu olaylar, küreselleşenlerle, küreselleştirilenlerin ayırt dilmesi gerçeğini ortaya koymaktadır.

KÜRESELLEŞME ÇEŞİTLERİ

Küreselleşme hareketi, esasen Küre üzerinde her alanda yeknesaklık arz eden bir yapısal dönüşüm olmakla birlikte, görüldüğü alanlar itibarıyla farklılıklar sergileyebilmektedir. Küreselleşmenin türlerini öncelikle yaşandığı alan itibarıyla; iktisadi, siyasi, kültürel ve askeri alanlar şeklinde ayırma tabii tutmak mümkündür.

Küreselleşmenin askeri ayağı, Dünyadaki güç merkezlerinin, askeri hâkimiyet alanlarını kendi milli sınırlarının dışına taşımak amacıyla ikili veya çok taraflı antlaşmalarla genişletmesidir. Mesela birçok sanayileşmiş ülke, çoğu zaman baskı veya küçük menfaatler karşılığında ikili antlaşmalarla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde askeri üst kurabilmektedirler. Ayrıca aynı devletlerin büyük denizlerde bulundurdıkları askeri donanmaları da bu kapsamda ele almak mümkündür.

SON SÖZ: Ayırırken Küreselleştirilmek

Birleşmiş Milletler Teşkilatı 1945 yılında kurulduğunda henüz 51 olan devlet sayısı, bugün Teşkilatın bağımsız devlet olarak kabul ettiği ülkeler bazında 192'ye ulaşmıştır. Ancak kendini devlet olarak ilan edip bazı devletler tarafından da tanınmasına rağmen, henüz BM tarafından tanınmayan siyasal yapılanmaları da eklediğimizde devlet sayısı bugün için 222'ye ulaşmış durumdadır. Bu rakamın önümüzdeki dönemde çok daha hızlı bir biçimde artacağından da hiçbir şüphe bulunmamaktadır.

Bugün dünyada yaşanan aşırı zenginlikler ile aşırı yoksullukları da küreselleşmenin etkisinde gerçekleşen olaylar olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Çünkü toplumun belli bir kesiminin aşırı zenginleşmesi, ancak öteki kesiminin aşırı fakirleşmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu da ancak, Kutuplaşma Teorisinde öngörüldüğü şekliyle küre üzerindeki güçlü kesimlerin, nispeten zayıf kesim üzerinden çıkar sağlaması ve buna imkân tanıyan gelir ve servet akışkanlığına imkân sağlayan her türlü iktisadi engelin ortadan kalmasıyla gerçekleşen ekonomik küreselleşme ile mümkün olabilmektedir.

Özellikle uluslararası örgütlerin yaygınlaşması ve etkinliğinin artmasıyla birlikte gelişmiş ülkelerin önderliğinde milletlerarası işbirliği imkânlarının artmasına şahit olunmaktadır. Gerek bölgesel, gerekse küresel boyutta faaliyet gösteren milletlerarası örgütler, devletlerin siyasal konularda politik küreselleşme bağlamında işbirliğine gitmelerini adeta zorunlu kılmaktadır. Küre üzerinde yaşanan ortak siyasal tavır belirleme şeklindeki politik küreselleşme, büyük ölçüde merke-

zi ülkelerin kendi siyasal beklentilerini değişik şekillerde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere dayatması şeklinde yaşanmaktadır.

Öte yandan küresel iletişim ve ulaşım araçlarının artmasıyla kültürel zenginliklerden bir bir ortadan kalkarken, küresel güçlerin, değersizliği değer olarak gören ve insanı harcama ve tüketim makinesi olarak kabul eden kapitalist anlayış dünyanın tek kültürü(!) olarak lanse edilmektedir.

Bir taraftan tek bir dünya düzeni olarak tanımlanan küreselleşmeyi diğer bir ifade ile bütünleşmeyi (!) yaşarken, söz konusu devletçik sayısındaki artışı nasıl izah edeceğiz? Çünkü eş zamanlı gerçekleşen küreselleşme ve parçalanma bir çelişki gibi algılanabilir. Ancak bu bir çelişki değil, aksine küreselleşmenin önünü açan en temel yapısal dönüşümlerdir. Çünkü yönetebilmek için öncelikle yönetilebilir hale getirmek zorunludur. Bundan dolayı küreselleşmenin yolunun, öncelikle farklılıkları ön plana çıkararak, ayırışmadan ve ayırıştırmada geçtiğini söylemek yanlış olmasa gerek.

Merkezi ülkeler, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki etnik ve dini farklılıkları olan grupları demokratik haklarına(!) sahip çıkmaları konusunda uyarırken, bir anlamda ayırışmalarına zemin hazırlamaktadırlar.

Görünen o ki toplumsal farklılıkları zenginlik zannederek öne çıkararak, parçalanarak küreselleştirilirken, ortaklıkların üzerine geleceğini inşa edenler küreselleşmektedirler.

KAYNAKÇA:

ADIGÜZEL, M., Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme, ve Sonuçları, Nobel Akademik yayıncılık, Ankara, 2011.

ERTÜRK, E. Ekonomik Entegrasyon Teorisi, Ezgi Kitapevi, 1993.

GÜVENÇ, N., Küreselleşme ve Türkiye, BDS Yayınları, İstanbul, 1998.

KARAGÜL, M., Uluslararası İktisadi Örgütler ve Az gelişmiş Ülkeler, Nobel Yayınları, Ankara, 2014.

LEE, E., and Marco, G., The Social Impact of Globalization in the Developing Countries, IZA Discussion Paper No. 1925, January 2006.

SEYİTOĞLU, H., Uluslararası İktisat 14. Baskı, Kurtiş Matbaacılık, 2001.

